

Rapportage

Eindrapportage extern transitieteam Reusel-De Mierden
Tussenrapportage transitie dierhouderij Reusel-De Mierden

Juni 2020
Transitieteam Reusel-De Mierden
team RO Reusel-De Mierden

Inhoudsopgave

Voorwoord Anne-Marie Spierings	4
Voorwoord Peter van de Noort	5
1. Inleiding	6
1.1 Transitieteam	6
1.2 Doelstelling transitie dierhouderij	6
1.3 Evaluatie en resultaten	7
2. Wat hebben we gedaan?	8
2.1 Noodzakelijke transitie / herstellen vertrouwen	8
2.2 Duurzaam oplossen knelpunten	9
2.3 Adequate uitvoering VTH taken	10
2.4 Adequaar beleid	10
2.5 Samenwerking	12
3. Resultaten en getallen	14
3.1 Kader	14
3.2 Aantal dierhouderijen	14
3.3 Aantal dieren	14
3.4 Milieu en gezondheid	16
3.5 Klachten en meldingen	17
3.6 Initiatieven	17
4. Verwachtingen toekomst	18
4.1 Initiatieven	18
4.2 Aandachtspunten transitie breed	18

Voorwoord Anne-Marie Spierings

In het Brabantse buitengebied voltrekken zich grote veranderingen. Een daarvan is de omschakeling van de veehouderij van alsmaar grotere productie naar een duurzame bedrijfsvoering. En met duurzaam bedoel ik een gezonde leefomgeving, zorg voor de kwetsbare natuur en volhoudbaar voor de ondernemer.

Veranderen is nooit makkelijk, helemaal als tegen-gestelde belangen groot zijn of lijken. Het is daarom niet verwonderlijk dat partijen kijken naar de overheid om heldere kaders te stellen. Heldere kaders over de mate van ondernemersvrijheid in vergunningen en heldere kaders over een gezonde leefomgeving voor omwonenden, om twee voorbeelden te noemen. De overheid heeft hier inderdaad een belangrijke rol in, maar de crux bij veranderingen zit hem in iets anders.

Om veranderingen mogelijk te maken is vertrouwen cruciaal. Vertrouwen dat een ander zo goed mogelijk rekening houdt met jouw belangen. Vertrouwen dat iemand zijn afspraken nakomt. Vertrouwen dat je ergernissen niet opkropt, maar tijdig deelt. Zulk vertrouwen heeft tijd nodig om te groeien. Tijd en dialoog.

Op tal van plekken in Brabant werken veehouders en omwonenden en belanghebbenden door middel van dialoog aan het winnen van elkaars vertrouwen. Zo ook in Reusel. Van een afstand kijkend zie ik het vertrouwen toenemen, ondanks dat er soms een stap terug gezet wordt. Dat is een grote verdienste van alle betrokkenen. Zij zetten zich al vele jaren in om stap voor stap dat vertrouwen op te bouwen.

Fotograaf Wim Roefs

Ook het onderling vertrouwen binnen de gemeenteraad is gegroeid. En we hebben gewerkt aan een goede samenwerking tussen gemeente en provincie. Want veranderen is gebaat bij dialoog en vertrouwen op alle drie de niveaus, buurt, gemeente en provincie. De ondersteuning van een transitieteam is behulpzaam in het faciliteren van de dialoog en het houdt iedereen bij de les dat het draait om het winnen van vertrouwen.

Er zullen heldere kaders nodig blijven. Maar alleen door middel van dialoog en vertrouwen hebben (tussen)oplossingen echt kans van slagen. Alleen zo verbeteren we met elkaar de leefomgeving, beschermen de natuur en verzekeren we de ondernemer dat hij een goede boterham kan verdienen.

Anne-Marie Spierings
Gedeputeerde Landbouw Provincie Noord-Brabant
(2015-2020)

Provincie Noord-Brabant

Voorwoord Peter van de Noort

De maatschappelijke discussie over de toekomst van de dierhouderij is volop gaande. Die gaat vooral over de mate van duurzaamheid, de gezondheid van de omgeving voor zowel mens als dier en de toekomstige inrichting van het buitengebied. We zijn het inmiddels wel met elkaar eens dat er iets moet veranderen. We noemen dit Transitie Landelijk Gebied.

Veranderingen brengen onzekerheden met zich mee, voor de agrarische sector maar ook voor onze niet-agrarische inwoners in het buitengebied of directe omgeving daarvan. Op het moment dat ik dit schrijf besef ik me dat dus *alle* inwoners van Reusel-De Mierden direct of indirect geraakt worden door de Transitie Landelijk Gebied.

Ik ga nog even terug in de tijd. In 2012 was er in onze gemeente al een Dialooggroep Intensieve Veehouderij. Aanleiding daarvoor waren de hoog oplopende gemoederen tussen de agrarische sector en inwoners. Voormalig koningin Beatrix ging tijdens haar werkbezoek in november 2012 in gesprek met deze dialooggroep, het was dus ook toen al een actueel landelijk onderwerp.

Een vervolg op deze dialooggroep was 'De Beweging'. Een groep betrokken inwoners dacht samen na en sprak met elkaar over de toekomst van de dierhouderij in onze gemeente. Uiteindelijk heeft 'De Beweging' een Basismanifest opgesteld met 5 uitgangspunten. Onze gemeenteraad heeft dit Basismanifest omarmd en vastgesteld.

Ongeveer gelijktijdig met de totstandkoming van het Basismanifest is in onze gemeente een extern transitieteam aan de slag gegaan. Dit transitieteam heeft tot 2020 samen met de agrarische sector, adviseurs, burgers en provincie gewerkt aan het herstellen van vertrouwen tussen de partijen. Dat werk is nog niet klaar maar er is zeker een goede basis gelegd.

De eindrapportage van dit transitieteam geeft vertrouwen voor het proces dat momenteel nog volop in beweging is. Het komende jaar, maar zeker ook een nu nog onbekende periode daarna, zullen we allemaal hard moeten werken aan het wederzijdse vertrouwen. Polarisation levert geen positieve bijdrage aan dit doel. Begrip voor elkaar en vertrouwen *in* elkaar wel en zijn daarom absolute voorwaarden voor een goede en gedragen transitie van ons grote landelijke buitengebied.

Laten we met elkaar in gesprek blijven en streven naar een gezond en leefbaar landelijk gebied. We denken in kansen, niet in bedreigingen!

Reusel-De Mierden, juli 2020

Peter van de Noort,
Wethouder Ruimte

1. Inleiding

1.1 Transitieteam

In 2017 heeft de gemeente Reusel-De Mierden ruimte gegeven aan een transitieteam om aan de slag te gaan met de strubbelingen binnen en met de dierhouderij in de gemeente. Er was sprake van verslechterd vertrouwen tussen agrariër, overheid en burger met polarisatie tot gevolg. Het team heeft samen met de gemeentelijke organisatie en bestuur hard gewerkt aan het herstellen van vertrouwen tussen deze partijen. En het vertalen van resultaten uit dit proces naar de gemeentelijke dienstverlening en beleid. Het externe transitieteam is op 31 december 2019 beëindigd. Wat blijft is de gemeentelijke inzet in het buitengebied en de dierhouderij, zo ook de samenwerking met de provincie daarin. In deze notitie een terugblik van acties die zijn opgepakt door het transitieteam in samenwerking met de gemeente en gemeenschap van Reusel-De Mierden.

1.2 Doelstelling transitie dierhouderij

De hoofdoelstelling gekoppeld aan het transitie-dossier is:
“Samen zorgen voor een balans tussen (intensieve) dierhouderij en de leefomgeving”

De inzet die hiervoor gepleegd wordt, richt zich op drie hoofdthema's:

1. Versterken Samen Doen ten behoeve herstel van vertrouwen

Implementatie manifest 'de Beweging' en opvolging van uitkomsten uit het belevingsonderzoek.

2. Het opzetten van een ondersteuningsnetwerk

Versneld van de grond krijgen van innovaties bij ondernemers, facilitering stoppende dierhouders (van stoppen een kans maken) en aan de slag met jonge agrariërs die de toekomst van de dierhouderij in Reusel-De Mierden bepalen. De gemeente is door de provincie Noord-Brabant als één van de vier koplopergemeenten aangewezen om het provinciaal beleid (8 juli 2017) mede vorm te geven in de praktijk en bij te sturen. De ervaringen van de samenwerking zijn en worden gedeeld in de Kempen en de rest van Noord-Brabant. Dit betekent ook dat wij hiermee de kans krijgen om ons als gemeente op de kaart te zetten en verder te werken aan het herstel van vertrouwen.

3. Versnellen van noodzakelijke transitie

Verdere versterking van de dienstverlening door de ambtelijke organisatie van gemeente en provincie (Van individueel, procedureel 'reagerend op' naar meer samen pro actief en meedenkend) en de aanpak van knelpunten/hotspots.

De doelstellingen en uitgevoerde acties, zijn gebaseerd op de kapstok 'herstellen van vertrouwen':

1.3 Evaluatie en resultaten

Het is van belang dat er regelmatig inzicht is in de ontwikkelingen in de dierhouderij en de wijze waarop de gemeente daarin acteert. Dit zodat alle partijen een gelijkwaardig beeld hebben van de feitelijke situatie. Ontwikkelingen in de dierhouderij hebben direct effect op de ontwikkelingen in het totale buitengebied. De notitie geeft daarom zoveel als mogelijk een volledig overzicht van wat er speelt en van de inzet die gepleegd is door de hele gemeentelijke organisatie om de transitie van de dierhouderij te ondersteunen.

De notitie is opgebouwd aan de hand van de kapstok, per kolom zijn de uitgevoerde acties en eventuele resultaten benoemd.

¹ Uit Roadmap transitieteam dierhouderij Reusel-De Mierden, 14 december 2017

2. Wat hebben we gedaan?

2.1 Noodzakelijke transitie / herstellen vertrouwen

Manifest 'De Beweging'

In 2016 heeft een groep betrokken burgers zich verenigd in 'De Beweging' met als resultaat het basismanifest 'Op weg naar een dierhouderij waar we als gemeenschap van Reusel-De Mierden trots op kunnen zijn'. De gemeenteraad heeft op 19 september 2017 via een motie uitgesproken het basismanifest te omarmen en ernaar te handelen. En heeft het College opgeroepen 'al hetgeen in het Basismanifest is opgenomen en tot haar rol en taak behoort, (verder) voor te bereiden, te bevorderen en uit te voeren'. Onder aanvoering van het transitieteam zijn de acties opgepakt en ingebed. Deze notitie gaat in op een groot deel van die resultaten.

De bijeenkomsten van 'De Beweging' als groep, zijn niet gecontinueerd. Wel zijn andere activiteiten opgepakt om een brede dialoog gaande te houden.

Toneelvoorstelling

Na enkele inspirerende toneelbezoeken buiten de regio met zowel agrariërs als inwoners, is het plan opgepakt een eigen toneelvoorstelling voor en door inwoners van Reusel-De Mierden te ontwikkelen. Een voorstelling die agrariërs en niet-agrariërs met elkaar in gesprek brengt over het buitengebied. Dat betekent dat in de voorstelling de thematiek in het algemeen behandeld wordt en die van Reusel-De Mierden in het bijzonder. Dat doen we onder meer door lokale spelers in te zetten en door bij de uitvoering veel zichtbare lokale elementen toe te voegen. De planning is om het voorstelling in 2020 uit te voeren.

Een gelijksoortige voorstelling wordt ook in de gemeente Sint Anthonis gespeeld. Het project wordt samen ontwikkeld met 'FoodUp! Brabant' van de Provincie Noord-Brabant.

Escaperoom dilemma's agrariërs

Tijdens de open dag van de gemeente op 13 november 2019 hebben bezoekers in de huid van een agrariër kunnen kruipen. Dit deden zij in een escaperoom die op initiatief Fides Family is ontwikkeld. Fides Family is een groep innovatieve agrariërs uit verschillende sectoren die met elkaar gemeen hebben dat ze het anders willen gaan doen. Via de escaperoom ervaren burgers de dilemma's waar agrariërs dagelijks mee te maken krijgen als zij keuzes moeten maken voor de toekomst. Het gaat over veranderende wetgeving, opbrengsten versus benodigde investeringen en conceptontwikkeling.

Door eens vanuit het perspectief van de agrariër te kijken ontstaat een ander gesprek en meer begrip voor de keuzes die op individueel niveau gemaakt (moeten) worden.

Tijdens de open dag hebben 20 bezoekers de escaperoom bezocht. Er werd enthousiast en fanatiek gespeeld. Zo was de escaperoom een goede aanleiding voor een open gesprek over de agrarische sector.

Toekomstmakers

Jonge agrariërs die op het punt staan het bedrijf van hun ouders over te nemen of dat net gedaan hebben, kunnen overmand worden door alles wat er op hen afkomt. Denk aan snel veranderende regelgeving met strenger wordende milieueisen maar ook aan benodigde investeringen om het bedrijf toekomstbestendig te maken. Ze krijgen ook vaak te maken met het negatieve imago van het boeren- vak of het niet altijd op één lijn zitten met de ouders over de wijze waarop ze het bedrijf voort willen zetten. Het transitieteam heeft een aantal acties opgepakt om deze groep ondernemers te ondersteunen. Kort na de beleidskeuzes van de provincie in juli 2017 is een sessie georganiseerd waarin ruim 40 jonge agrariërs hun vragen direct aan gedeputeerde Spierings konden stellen. Het was een emotioneel gesprek dat in zekere zin ook opluchtte.

Daarnaast nam een groep jonge ondernemers inspirerende deel aan een reeks van excursies aan bedrijven buiten Brabant die 'het anders doen'. Een kijkje buiten de gebaande paden en het gevestigde netwerk dus. Zo werd een bezoek gebracht aan varkenshouderij Varkenshoff van de familie Noordman in Lemelerveld voor inspiratie over innovatie en de ontwikkeling van een nieuw bedrijfsconcept. En trokken we naar Asten-Heusden voor een ontmoeting met de ondernemers achter Koe & Koe waarbij ingezoomd werd op een nieuwe vorm van samenwerking.

Perspectiefsessies

Er zijn zorgen over de agrariërs die we niet zien, niet spreken. Die ook de rust of tijd niet hebben (nemen) om te overzien wat er allemaal op hun pad komt en wat dus de beste keuze is om te maken voor de toekomst. Het is belangrijk juist deze mensen te bereiken en aan het denken te krijgen. In 2019 werd deze urgentie versterkt door aankomende deadlines n.a.v. het provinciaal besluit van 8 juli 2017 over de vervroegde aanpassing van dierhuisvesting, de verplichting sanering asbestdaken, de deadline voor de stoppersregeling, het actieplan ammoniak en de openstelling van de warme saneringsregeling varkenshouderij.

Samen met de lokale en provinciale Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) werd begin 2019 een reeks van bijeenkomsten geprogrammeerd om agrariërs onderling hierover in gesprek te laten gaan. Ook was het mogelijk om één op één in gesprek te gaan met een coach. Uiteindelijk zijn twee klassikale sessies georganiseerd:

- 'Blik op de toekomst': een sessie met persoonlijke verhalen van de mens en het gezin achter het bedrijf. Er kwamen 40 ondernemers die aandachtig luisterden naar hun collega's over stoppen, gezinsdilemma's bij bedrijfsopvolging en hoe je zelf als ondernemer de handen aan het stuur kunt houden.

- 'Juiste ontwikkeling op de juiste plek': een sessie met ruim 30 ondernemers die verdieping kregen over het gemeentelijk beleid en de werkwijze.

Vanwege het vervallen c.q. uitstellen van enkele van de eerder genoemde deadlines zijn twee klassikale bijeenkomsten niet nodig gebleken.

2.2 Duurzaam oplossen knelpunten

Hotspots

Er zijn gesprekken over het oplossen van twee agrarische hotspots in de gemeente. Ook is gesproken met omwonenden van deze locaties. Van belang was om als eerste de feitelijke situatie in beeld te brengen van het bedrijf (vergunning vs. exploitatie) alsmede de ervaren overlast door omwonenden. Vanuit die analyse kon een aanpak geformuleerd worden. In één geval bleek een open en transparante communicatie tussen gemeente, omwonende en ondernemer veel rust te geven. Waar het kon, zijn door ondernemer en omwonenden samen kleine of grotere veranderingen aan de locatie of bedrijfsvoering bedacht.

Het is niet altijd gemakkelijk om op basis van ervaren overlast aanpassingen aan een bedrijf te eisen. Er zijn gevallen in Reusel-De Mierden, maar ook in de rest van Nederland, waar overlast ervaren wordt terwijl de ondernemer het bedrijf exploiteert zoals vergund. Met een buitengebied waarbij verschillende functies steeds dichterbij elkaar ontwikkeld worden, zal dit steeds vaker gaan ontstaan. Het is een aandachtspunt voor allen om niet overhaast te reageren en vooral de tijd te nemen voor een gedegen onderzoek en een goed gesprek met (en als het kan tussen) ondernemer, omwonenden en gemeente.

2.3 Adequate uitvoering Vergunningen Toezicht en Handhaving (VTH) taken

Intensivering Toezicht Veehouderijen

Vanaf 1 januari 2018 hebben Brabantse gemeenten en de Provincie Noord-Brabant de inspecties van veehouderijen geïntensiveerd. Dit betekent dat toezichthouders van de drie Brabantse omgevingsdiensten (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB), Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) en Omgevingsdienst Brabant Noord ODBN) gedurende drie jaar op uniforme wijze gaan controleren of de agrarische bedrijven aan de wet- en regelgeving voldoen. Daarnaast informeren zij agrariërs over asbestverwijdering en energiebesparing.

De toezichthouders zullen een reguliere inspectie uitvoeren. Dat betekent dat zij controleren of de agrariër aan de Wet Milieubeheer en de Natuurwet en regelgeving voldoet. Zo wordt er bijvoorbeeld gecontroleerd of luchtwassers aanwezig zijn en goed functioneren en of het aantal gehouden dieren overeenstemt met de vergunning.

Daarnaast inventariseren zij hoeveel m² asbestverdachte dakbedekking aanwezig is en geven zij voorlichting over het veilig verwijderen daarvan. Het verbod op asbesthoudende dakbedekkingen is uitgesteld tot 31 december 2024.

Ook energiebesparende maatregelen komen aan de orde. Een bedrijf met een bepaald minimaal energieverbruik is verplicht energiebesparende maatregelen uit te voeren. Maar ook als er geen verplichting is, kan het financieel aantrekkelijk zijn om maatregelen te treffen. De toezichthouders helpen de agrariër graag op weg door het aanbieden van de juiste informatie.

Met dit inspectieproject krijgen gemeenten en provincie een goed beeld van de sector en wordt oneerlijke concurrentie door het niet naleven van

wet- en regelgeving voorkomen. Om die reden heeft ook de ZLTO zich achter het project geschaard. Door veehouderijen minimaal één keer op een uniforme manier te inspecteren dragen gemeenten en provincie ook bij het herstel van vertrouwen tussen agrariër, burger en overheid.

Samenwerking VTH de Kempen – Ruimtelijke Ontwikkeling (RO)

De samenwerking tussen de teams RO en VTH de Kempen is versterkt. Vergunningverleners worden vroegtijdig betrokken bij het opstellen van nieuw beleid of ontwikkeling van initiatieven. Hiermee worden ervaringen uit de praktijk sterk onderdeel van wat we als gemeente op papier zetten. De ervaring leert dat als gevolg van deze manier van samenwerken gekomen kan worden tot een sneller/betere dienstverlening naar burgers van de gemeente.

Meer uitgebreide informatie over Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving kunt u inzien in het jaarverslag van VTH de Kempen.

2.4 Adequaat beleid

Omgevingsvisie

De omgevingsvisie, het resultaat van een zorgvuldig 'Samen Doen' proces, is op 22 mei 2018 vastgesteld door de gemeenteraad. Op 28 mei 2019 is een addendum toegevoegd waarin wordt beschreven hoe we als gemeente om willen gaan met een gebiedsfonds en landschapsfonds (artikel 6.24 Wro). Ook wordt aangegeven wat de bestedingsdoelen zijn van deze fondsen. Toekomstige ontwikkelingen kunnen ertoe leiden dat de omgevingsvisie aangepast moet worden. Die flexibiliteit is wenselijk.

In de praktijk wordt vanuit de Omgevingsvisie gewerkt wanneer er verzoeken komen om af te wijken van het actuele bestemmingsplan. Hierbij wordt maatwerk als uitgangspunt genomen:

past die ontwikkeling, in die omvang, op die plek met die omgeving. En wordt met ondernemers overlegd over het creëren van meerwaarde voor de omgeving bij het realiseren van het initiatief. In het nieuwe bestemmingsplan plus wordt deze werkwijze verankerd.

Bestemmingsplan 'buitengebied plus'

Het proces om te komen tot een 'bestemmingsplan plus variant' is medio 2019 opgestart. Het omvat opstelling van een nieuw bestemmingsplan 'Buitengebied' gebaseerd op het ontwerpbestemmingsplan 'Buitengebied 2017', inclusief een beleidsactualisatie én toevoeging van enkele instrumenten die de Crisis- en herstellwet biedt (verbrede reikwijdte). De planning is dat het nieuwe 'bestemmingsplan buitengebied plus' in 2021 formeel als ontwerp ter inzage ligt.

Actualisering beleid en uitgangspunten buitengebied

Bij behandeling van initiatieven en uit gesprekken met stakeholders merken we dat het gemeentelijk beleid, met name om mee te kunnen werken aan plannen van agrariërs die willen omschakelen, verouderd is. Naast actualisatie van het bestemmingsplan is het daarom noodzakelijk het huidige beleid onder de loep te nemen. De uit te werken beleidsaspecten zijn dan in ieder geval:

- Concretisering gebiedszonering buitengebied uit de omgevingsvisie;
- Vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing (VAB)-beleid / aanpak leegstand agrarische locaties;
- Nadere uitwerking Regionale Energie Strategie (RES);
- Ruimtelijke kwaliteit en omgevingswaarden;
- Nadere uitwerking participatie / omgevingsdialoog.

De beleidsuitwerkingen krijgen een plek in de Nota van Uitgangspunten die voorafgaand aan het nieuwe 'bestemmingsplan plus' in het voorjaar van 2020 ter vaststelling aan de gemeenteraad is aangeboden.

Verwerken ontwikkelgerichte zienswijzen bestemmingsplan 2017 (ingetrokken herziening)

Tien ontwikkelgerichte zienswijzen die voortkwamen uit het ontwerpbestemmingsplan 'Buitengebied 2017' zijn via een gezamenlijk veegplan planologisch doorvertaald². Indieners van een zienswijze op het 2017 plan hebben van ons een brief ontvangen met de vraag of de zienswijze nog van toepassing is. Die zienswijzen worden straks alsnog beoordeeld in het kader van het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan.

Verzoeken en ruimtelijke procedures

Omdat het vigerende bestemmingsplan buitengebied is verouderd, dienen nagenoeg alle huidige verzoeken via aparte ruimtelijke orderingsprocedures te worden behandeld waarbij per verzoek behandeling en vaststelling door de raad nodig is. Dit leidt tot een lange doorlooptijd voor afhandeling van die verzoeken, een intensieve tijdsbesteding bij de gemeente (ambtelijk afhandeling), hogere kosten voor de initiatiefnemers (hogere legeskosten) en minder voorspelbaarheid van de aanvaardbaarheid van plannen voor initiatiefnemers.

Vooruitlopend op een aangepast bestemmingsplan buitengebied, is geprobeerd via aanpassing van het gemeentelijke werkproces snelheid in het proces te houden. Er is een ervencoach aangesteld die in een vroegtijdig stadium (vóór een principeverzoek) met agrariërs in gesprek gaat over kansen en mogelijkheden voor ontwikkeling. Wanneer een verzoek concreet wordt, wordt deze besproken in een klein, multidisciplinair gemeentelijk adviesteam. De initiatiefnemer ontvangt hieruit een eerste zicht op de haalbaarheid, de daaraan verbonden voorwaarden en de verplichtingen. Een principeverzoek kan daarna volgen en doorloopt dezelfde weg waarbij aanvullend een eerste uitspraak van het College komt. Regelmatig is overleg met de provincie om verzoeken die af lijken te wijken van de Interim Omgevingsverordening Ruimte te bespreken.

² Een veegplan is benaming een partiële herziening of gecombineerde wijziging van het bestemmingsplan waarin meerdere particuliere initiatieven in 1x verwerkt worden in plaats van iedere particulier een eigen bestemmingsplanwijziging te laten doorlopen.

Van ondernemers en bedrijfsadviseurs horen wij terug dat het prettig is om in vroegtijdig stadium met de gemeente in gesprek te kunnen zijn om heel laagdrempelig de haalbaarheid van een plan in te kunnen schatten.

Gebiedsgerichte aanpak

Doordat meerdere agrarische bedrijven willen stoppen en/of transformeren, ontstaan er steeds meer initiatieven op korte afstand van elkaar. Tegelijkertijd zijn er agrariërs die hun bedrijf willen continueren, particulieren die in het buitengebied willen (gaan) wonen of partijen die recreatie of zorg in het buitengebied willen starten. Dit kan zowel een positief als negatief effect op elkaar hebben. We kiezen er daarom als gemeente steeds vaker voor om initiatieven gebiedsgericht op te pakken en zo te proberen tot een kwaliteitsverbetering van het totale gebied te komen. Vooralsnog doen we dit nog reactief, wanneer enkele initiatieven die bij ons bekend zijn geclusterd kunnen worden. In het kader van de omgevingswet zal steeds meer een pro-actieve houding van de gemeente gevraagd worden om gebiedsgericht te werken. Er wordt onderzocht hoe dit qua werkwijze in te passen is.

2.5 Samenwerking

Lokaal

In 2018 en 2019 hebben we enkele gesprekken georganiseerd tussen medewerkers van team RO en VTH de Kempen samen met enkele van de meest actieve agrarische bedrijfsadviseurs in onze gemeente. In deze gesprekken is heel open en transparant gedeeld waar zowel de gemeente als de adviseurs tegenaan lopen, hoe we de toekomst qua beleid en werkwijze zien en waar volgens adviseurs knelpunten zitten en verbeteringen in de dienstverlening mogelijk zijn. Ook is met hen gespard over de visie die zij hebben op de transitie van de dierhouderij in onze gemeente. Zowel aan de zijde van de adviseurs als aan die van de gemeente zijn deze gesprekken als zeer waardevol beschouwd. Enerzijds ter versterking van de onderlinge relatie, anderzijds vanwege nuttige inhoudelijke feedback.

Daarnaast zijn doorlopend gesprekken gevoerd met belangrijke spelers in het buitengebied. De lokale ZLTO, een enkele keer met Groen Kempenland, Klankbordgroep Samen Denken, OVBRM en dorpsraden. Daarnaast hebben we vooral gesprekken met individuen, ondernemers of inwoners gehad die betrokken zijn bij het vraagstuk dierhouderij en zorgen of ideeën hadden.

Beleidsmatig

Er is een verbinding tussen ruimtelijk en sociaal domein gemaakt om te kunnen voldoen aan alle vraagstukken van agrariërs en agrarische gezinnen. De aanleiding hiervoor zijn de vele veranderingen voorkomende uit provinciaal beleid en de mogelijkheden voor financiering, die maken dat bij sommige gezinnen het sociale leed groot is, maar voor de buitenwacht onzichtbaar. Op dit moment hebben zich nog geen agrariërs aan het sociaal loket gemeld.

De Kempen

Vanuit de samenwerking voor het TAB-lab project van het Huis van de Brabantse Kempen is een periodiek overleg ontstaan tussen beleidsmedewerkers van de gemeenten Bladel, Eersel, Bergeijk en Reusel-De Mierden en de provincie. In dit overleg worden ervaringen gedeeld ten aanzien van agrarische verzoeken³ en gemeentelijke werkwijzen en beleid. Het geeft de medewerkers de mogelijkheid om te leren van andere gemeenten, waar veelal dezelfde vraagstukken spelen en tegelijkertijd een collegiaal netwerk op te bouwen buiten de eigen organisatie.

De samenwerking met de gemeente Bladel is meer intensief. Met deze gemeente wordt samengewerkt bij het actualiseren van het 'bestemmingsplan plus' en het beleid voor het buitengebied.

Regionaal

Gemeente Reusel-De Mierden neemt op regionaal niveau deel aan de volgende overlegtafels waar het buitengebied als belangrijk onderwerp op de agenda staat:

- Taskforce VAB Provincie Noord-Brabant
- Metropoolregio Eindhoven (MRE)
- AgroFood en Leefomgeving overleg ODZOB
- Huis van de Brabantse Kempen, landelijk gebied.

Provinciaal

De samenwerking met de provincie Noord-Brabant is in 2016 opgestart (urgentieteam in het kader van De Beweging) en sindsdien sterker verankerd. Gemeente Reusel-De Mierden was een van de eerste gemeenten waarin het provinciale ondersteuningsnetwerk in de praktijk vorm kreeg. Via samenwerking in het transitieteam is hier vorm aan gegeven. Er was wekelijks overleg op ambtelijk niveau, halfjaarlijks overleg op bestuurlijk niveau en regelmatig contact of, op verzoek van gemeente of provincie, samenwerking op specifieke onderwerpen. Deze samenwerking heeft er toe geleid dat er nu regulier overleg plaatsvindt tussen casusbehandelaars van de gemeente en de provincie wanneer initiatieven niet passen binnen huidig beleid.

³ Per casus anoniem, zonder persoonsgegevens plus brede transitie vraagstukken met doorkijk naar gezamenlijke aanpak c.q. afstemming van aanpak.

3. Resultaten en getallen

3.1 Kader

Naast inzicht in de uit te voeren acties is het ook relevant om de balans op te maken ten aanzien van de kengetallen van de dierhouderij in de gemeente Reusel-De Mierden. Op twee plekken staan kengetallen:

CBS⁴

De dieraantallen uit tellingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) zijn afkomstig uit de Gecombineerde jaarlijkse opgave, de zogenaamde 'meitelling'. De CBS-cijfers laten het aantal dieren zien van agrarische bedrijven in Reusel-De Mierden. Wanneer een bedrijf uit Reusel-De Mierden varkens of kippen houdt buiten de gemeentegrens, dan worden deze dieren bij de veestapel van Reusel-De Mierden opgeteld. Als een bedrijf uit bijvoorbeeld Boekel dieren houdt in onze gemeente, dan worden deze bij de Boekelse veestapel geteld. Door deze manier van tellen ontstaat een beeld dat lastig te vertalen is naar de praktijk. We geven deze gegevens daarom niet weer en kiezen voor de situatie zoals vergund in Reusel-De Mierden.

BVB⁵

Het Bestand Veehouderijbedrijven in Brabant (BVB) geeft het aantal vergunde dieren weer. Dit zijn het aantal dieren dat volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de WABO-vergunning, in Reusel-De Mierden gehouden mag worden. Dit aantal is altijd hoger dan het aantal aanwezige dieren. Bedrijven die willen uitbreiden moeten eerst een vergunning regelen en mogen dan pas (meer) dieren gaan houden. Bedrijven die stoppen moeten eerst stoppen met het houden van dieren, pas daarna wordt de vergunning ingetrokken. Hiervoor geldt een overgangstermijn van drie jaar.

In dit overzicht zijn alleen gegevens van dierhouderijen opgenomen die de volgende dieren houden: rundvleesvee, melkvee, varkens, pluimvee, geiten en konijnen. Er wordt geen verdeling gemaakt in subcategorieën binnen de diersoorten.

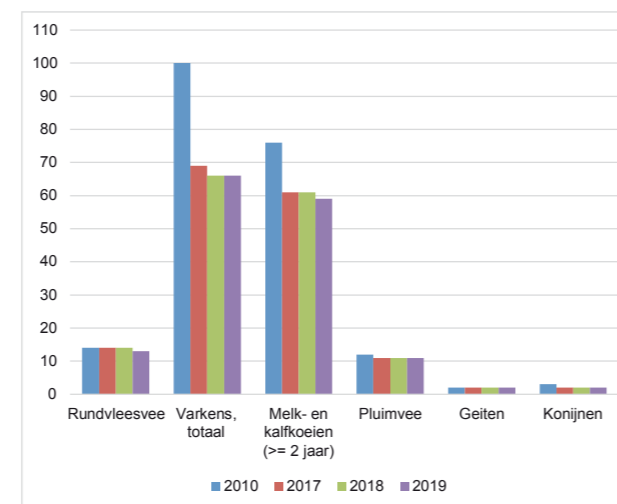
⁴ Voor gegevens raadpleeg: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/>

⁵ Voor website raadpleeg: <https://bvb.brabant.nl/>

3.2 Aantal dierhouderijen

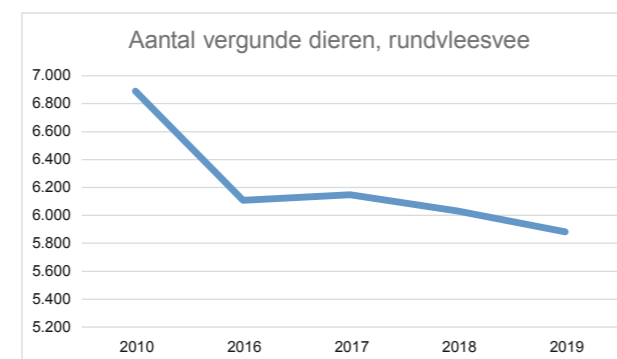
In figuur a is te zien dat het aantal vergunde dierhouderijen voor alle diergroepen gedaald is. Er zijn in 2019 in de gemeente Reusel-De Mierden 153 vergunningen verleend tegenover 207 in 2010, dat is een afname van 26%. Gemeten vanaf 2017/2018 zijn slechts kleine veranderingen te zien, enkel in de sectoren rundvleesvee en melkveehouderij. Opmerking die hierbij gemaakt moet worden is dat niet alle vergunningen ook daadwerkelijk (volledig) benut zijn.

Figuur a
Aantal actieve vergunningen dierhouderijen gemeente Reusel-De Mierden
(bron: BVB 3 dec 2019)

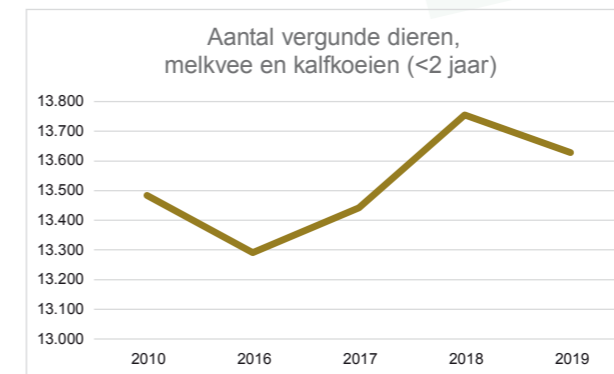

3.3 Aantal dieren

Figuur b
Hoeveelheid vergund rundvleesvee gemeente Reusel-De Mierden
(bron: Web BVB 5 december)

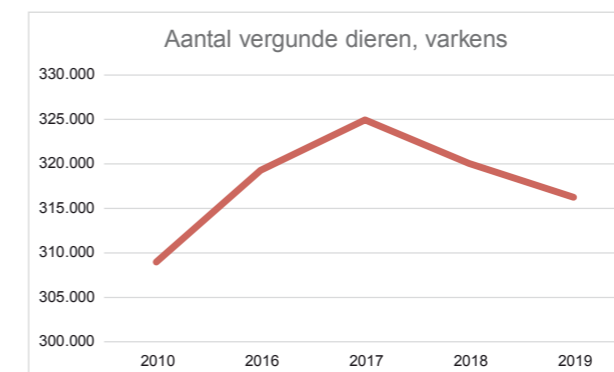

Figuur c
Hoeveelheid vergund melkvee en kalkkoeien gemeente Reusel-De Mierden
(bron: Web BVB 5 december 2019)

De rundveestapel groeide tussen 2014 en 2016 vooral door het loslaten van de melkquota. Door de sterke toename van het aantal melkkoeien werd het productieplafond voor fosfaat overschreden. In 2017 is het fosfaatreductieplan voor de Nederlandse melkveehouderij in werking getreden. Bedrijven moesten melkvee van de hand doen om de groei van de veestapel te stoppen. Melkveehouders deden daarop vooral afstand van jongvee. Deze jonge dieren worden opgefokt tot melkvee.

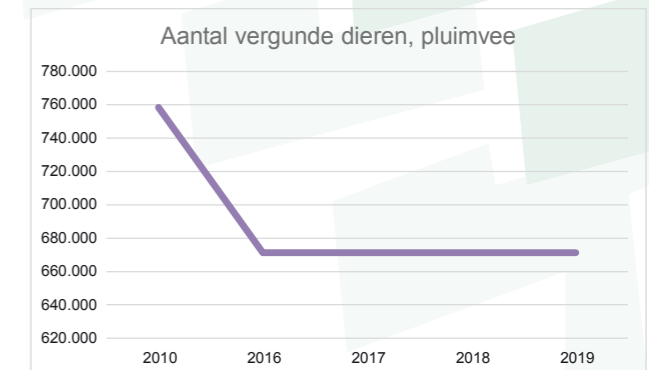
Figuur d
Hoeveelheid vergunde varkens gemeente Reusel-De Mierden
(bron: Web BVB 5 december 2019)

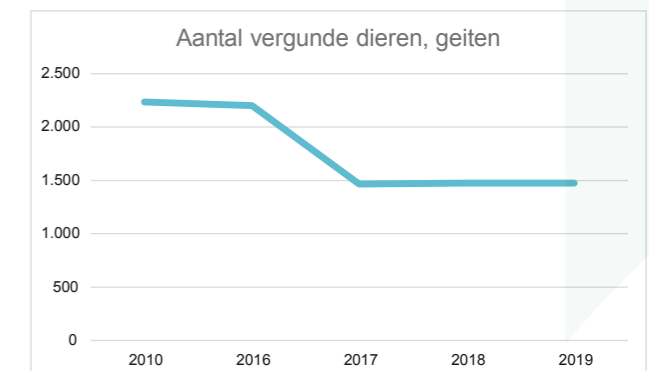
Het aantal varkens is gestegen van bijna 309.000 in 2010 naar ruim 316.000 in 2019. Toch zijn dit minder dieren dan het aantal in 2017. De verwachte 'warme saneringsregeling varkenshouderij' en 'stoppers-regeling actieplan ammoniak' vinden pas in 2020 hun uitwerking waardoor nu nog geen effecten daarvan te zien zijn. Tegelijkertijd is er een landelijke tendens dat er welliswaar minder bedrijven komen maar dat deze bedrijven steeds groter worden qua aantallen dieren en vaak meerdere locaties gaan exploiteren.

Zowel in figuur a als in figuren e-f-g is te zien dat er op bedrijfsniveau, als ook op het niveau van het aantal dieren in de pluimveehouderij, geitenhouderij en konijnenhouderij, in onze gemeente niet of nauwelijks veranderingen te zien zijn in het BVB.

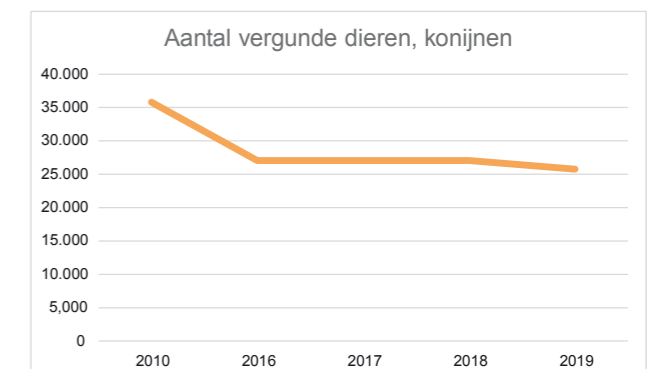
Figuur e
Hoeveelheid vergund pluimvee gemeente Reusel-De Mierden
(bron: Web BVB 5 december 2019)

Figuur f
Hoeveelheid vergunde geiten gemeente Reusel-De Mierden
(bron: Web BVB 5 december 2019)

Figuur g
Hoeveelheid vergunde konijnengemeente Reusel-De Mierden
(bron: Web BVB 5 december 2019)

3.4 Milieu en gezondheid

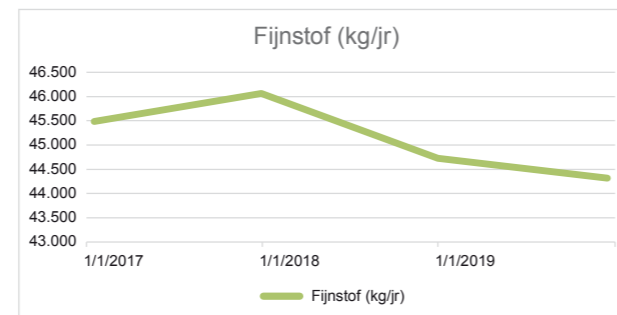
“Gezondheid staat op één!”, zo luidt het basis-manifest van ‘De Beweging’. Ook voor de gemeente is gezondheid een belangrijk thema in de ontwikkeling van de dierhouderij. Naast dieraantallen is het daarom interessant om in te zien hoe cijfers voor geur, ammoniak en fijnstof zich ontwikkelen. Hierin zijn namelijk ook de investeringen in innovatie (emissie reducerende maatregelen) terug te zien.

De emissie van fijnstof, ammoniak en geur wordt berekend op basis van de vergunde situatie. In werkelijkheid kan de emissie dus lager liggen, wanneer niet alle vergunningsruimte daadwerkelijk wordt gebruikt.

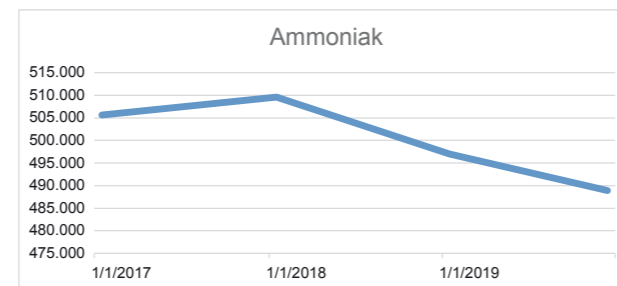
In onderstaande grafieken is te lezen dat zowel die emissie is gedaald, al is dat uitgedrukt in procenten nog minimaal. Zo is de hoeveelheid fijnstof als ook de emissie van ammoniak met 3% gedaald en die van geur met 2%.

Van endotoxinen zijn geen specifieke gegevens beschikbaar, maar de uitstoot hiervan hangt samen met fijnstof en zou dezelfde daling moeten volgen.

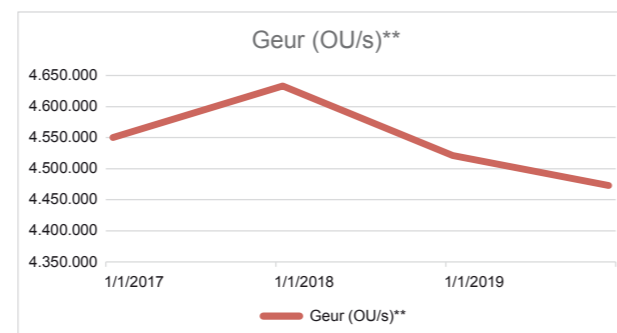
Figuur h
Hoeveelheid fijnstof gemeente Reusel-De Mierden
(bron; Web BVB 5 december 2019)

Figuur i
Hoeveelheid ammoniak gemeente Reusel-De Mierden
(bron; Web BVB 5 december 2019)

Figuur j
Hoeveelheid geur gemeente Reusel-De Mierden
(bron; Web BVB 5 december 2019)

3.5 Klachten en meldingen

Alle klachten en meldingen die bij de gemeente binnenkomen, worden geregistreerd en opgepakt. De laatste jaren zien we een tendens van (steeds) minder klachten maar wel vaker van dezelfde afzender. Er is geen aanwijsbaar verband tussen het *aantal* klachten en meldingen en de *mate* waarin de overlast wordt ervaren. Wij hebben daarom besloten om in deze rapportage geen overzicht van het aantal klachten op te nemen.

3.6 Initiatieven

In 2019 hebben zo'n 20 agrariërs zich gemeld voor een gesprek met de agrarisch bedrijfscontact-functionaris (inmiddels heet deze functionaris ervencoach). Deze gesprekken gingen over de toekomst van de ondernemer in relatie tot de locatie en zijn omgeving. In veel gevallen hebben deze gesprekken geleid tot inzichten bij zowel gemeente als agrarisch ondernemers en (een aantal) vervolgt-trajecten.

Als uitgangspunt hebben we gehanteerd dat de agrariërs/ondernemers zichzelf moeten melden. We zijn dus niet actief de ‘boer op gegaan’. Daarmee voorkomen we gesprekken waarin de agrariër ons verhaal aanhoort terwijl wij op zoek zijn naar het verhaal en de vragen van de ondernemer. Het is dus belangrijk dat de agrariër uit eigen beweging, en op basis van urgentie met zijn of haar verhaal contact met ons zoekt. Wij staan dan klaar voor een gesprek.

Geen piek in aanvragen

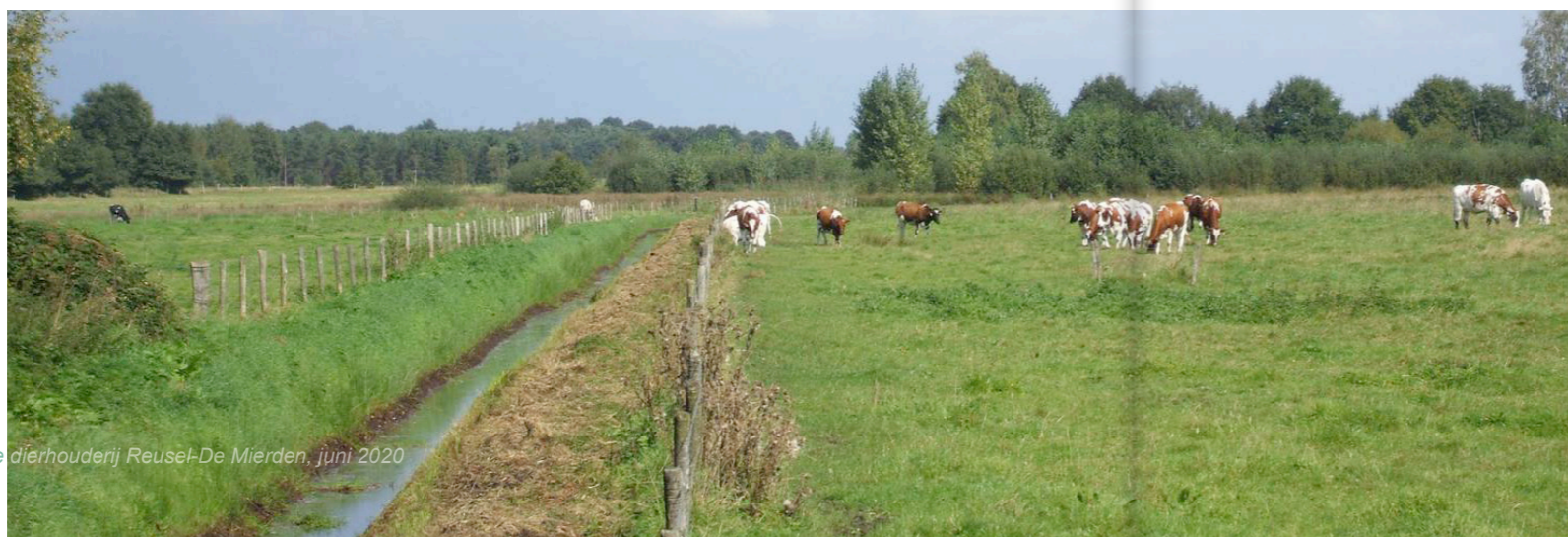
De verwachting was dat na de zomervakantie 2019 een piek zou komen in het aantal (contact-) verzoeken. Dit omdat de toenmalige provinciale deadlines (december 2019) om een vergunning aan te vragen voor tijdige aanpassing van de stallen dichterbij kwam. Eind 2019 ontstond er op provinciaal niveau een discussie over die deadlines waarbij gesproken werd over uitstel. We denken dat met name deze discussie ertoe heeft geleid dat de verwachte piek van verzoeken van agrarische ondernemers (nog) niet is gekomen.

We schrijven hier met name omdat ook andere discussies maken dat agrariërs niet echt actief zijn geworden om met gemeente het gesprek aan te gaan over hun toekomst. We noemen als aanleiding de rechtsgang inzake de provinciale besluitvorming intensieve veehouderij, de warme saneringsregeling en de discussie rondom stikstof. Al deze trajecten maken dat het voor ondernemers ontzettend moeilijk is knopen door te hakken over hun toekomst. Als reactie maken zij dan doorgaans een pas op de plaats.

Afname agrarische activiteiten

In het vigerende bestemmingsplan staan zo'n 230 bouwblokken. Naar verwachting zullen op meer dan de helft van deze locaties in de komende jaren geen agrarische activiteiten meer plaatsvinden. Het merendeel van de agrariërs zal stoppen en andere activiteiten ontwikkelen op dezelfde locatie. Deze verwachting is gebaseerd op provinciale onderzoeken maar ook op eigen inzichten die tot stand zijn gekomen door het voeren van gesprekken, veldverkenningen en gebiedskennis.

De agrarische ondernemers die blijven ondernemen zullen voor een deel voor de wereldmarkt blijven produceren. Ze doen dit dan op meerdere locaties. Een deel zal agrarisch blijven en een relatie leggen met een nichemarkt.

4. Verwachtingen toekomst

4.1 Initiatieven

Voor de komende periode hebben we, mede door de provinciale deadlines, de volgende inschatting gemaakt voor gemeentelijke inspanningen naar aanleiding van agrarische activiteiten:

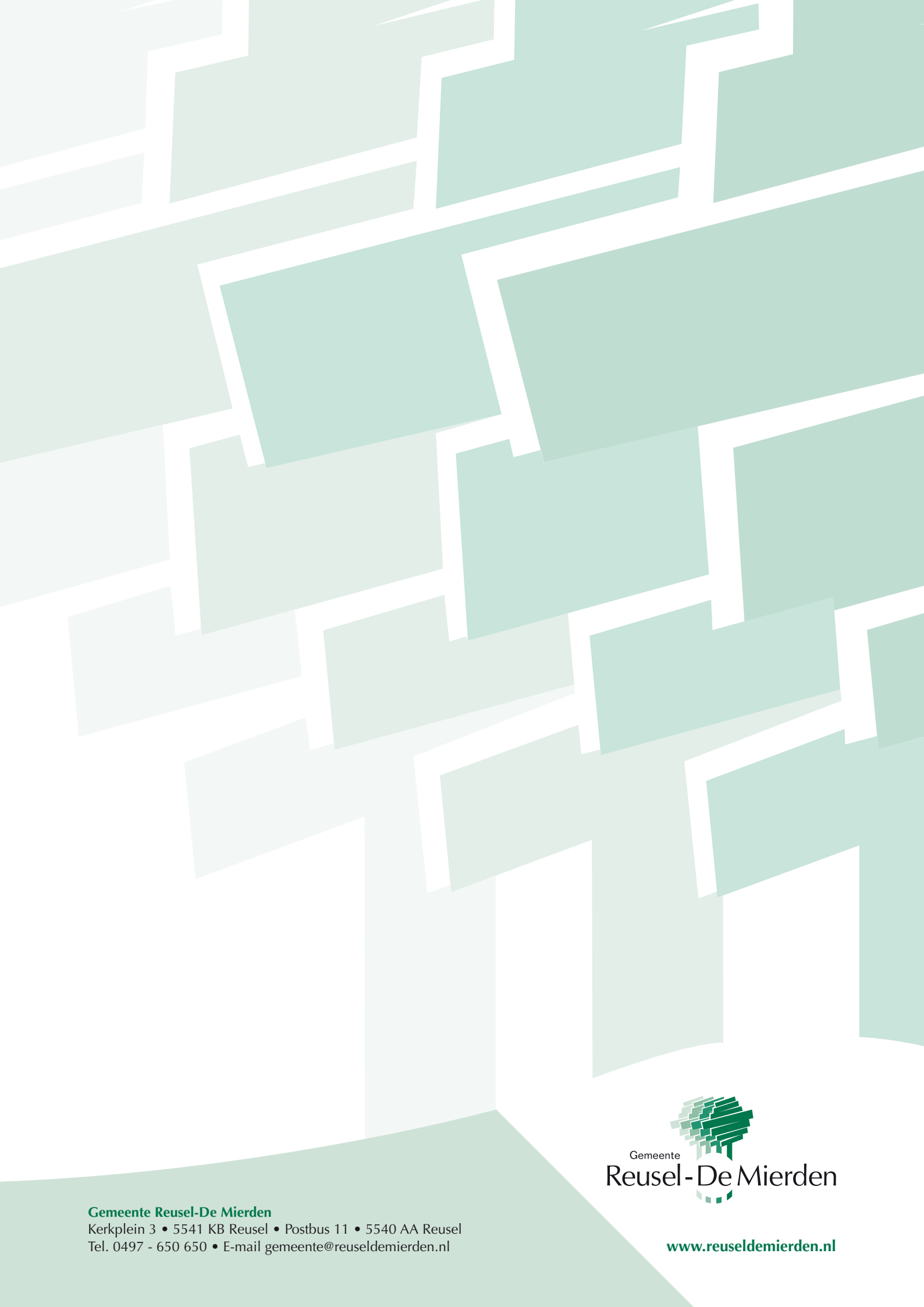
- Tussen 2019 en 2022 verwachten wij ongeveer 20 'reguliere/agrarische' aanvragen per jaar (blijvers);
- Tussen 2019 en 2024 verwachten wij daarnaast in totaal ongeveer 70 aanvragen/principeverzoeken van stoppende agrariërs;
- Voor de behandeling van een principeverzoek gaan wij uit van gemiddeld 50 uur per verzoek. Deze uren gebruiken we voor overleggen met de initiatiefnemers en/of hun adviseurs, het voeren van overleg in het adviesteam, met de stedenbouwkundige en VTH de Kempen en ODZOB, het voorbereiden van een collegevoorstel en de afhandeling ervan.
- Voor de behandeling van een bestemmingsplanprocedure gaan we uit van gemiddeld 200 uur per plan. Deze uren gebruiken we voor overleggen met de initiatiefnemers en/of hun adviseurs, het voeren van overleg met de stedenbouwkundige, VTH de Kempen en ODZOB, provincie, waterschap en de Veiligheidsregio, het opstellen van een anterieure overeenkomst, de behandeling van eventuele zienswijzen en/of beroepen en het voorbereiden van college- en raadsvoorstellen en de afhandeling ervan.

4.2 Aandachtspunten transitie breed

Om de transitie zoveel mogelijk in goede banen te leiden en vooral de verstandhouding tussen iedereen die betrokken is in het buitengebied goed te houden c.q. te versterken, nemen we hierbij nog enkele aandachtspunten op:

- Op orde brengen van de basis met actualisatie van het bestemmingsplan buitengebied en het ruimtelijk beleid;
- Verder uitwerken van de integrale aanpak van het buitengebied via een gezamenlijk afwegingskader (ondernemer – omgeving en overheid) en ruimte voor maatwerk en meerwaarde in het later op te stellen omgevingsplan;
- Blijven voeren van de dialoog met inwoners, ondernemers en organisaties over de plek van de dierhouderij in de gemeente Reusel-De Mierden. Zonder gemeentelijke agenda en op basis van nieuwsgierigheid en interesse;
- Aandacht hebben voor voldoende inzet op handhaving in navolging op maatwerk aanpak;
- Blijven volgen van de deadlines en subsidie-mogelijkheden van de provincie en het rijk m.b.t. versnelling van de transitie. Op basis hiervan samenwerking zoeken met onder andere de ZLTO voor het begeleiden van agrariërs bij het maken van de juiste keuzes;
- Zorgen voor voldoende kwalitatieve capaciteit en verhogen van werk efficiëntie zodat verzoeken van ondernemers of omwonenden tijdig opgevolgd blijven;
- Als gemeente ambtelijke organisatie, College en gemeenteraad besluiten om samen in gesprek blijven over zorgen en vragen over de dierhouderij in Reusel-De Mierden en samen op zoek gaan naar oplossingen.

Gemeente Reusel-De Mierden

Kerkplein 3 • 5541 KB Reusel • Postbus 11 • 5540 AA Reusel
Tel. 0497 - 650 650 • E-mail gemeente@reuseldemierden.nl

www.reuseldemierden.nl